

ЛЕМКІВСЬКЕ ВЕСІЛЛЯ

Євгенія ГАЙОВА

Весільна обрядовість українців належить до найбільш стійких етнокультурних явищ, у яких до наших днів збереглися архаїчні уявлення та вірування, окремі елементи різних історичних форм шлюбу та сімейних взаємин. Особливістю досліджуваного регіону є його природна віддаленість та відокремленість від промислово-економічних центрів, а тому добра збереженість норм звичаєвого права та релігійної моралі в побуті населення в цілому та у весільних обрядах зокрема. Публікація регіональних етнографічних матеріалів збагачує науково-джерельну базу української етнографії, дозволяє більш повно репрезентувати духовну спадщину народу.

Основу даної розвідки складають матеріали етнографічних експедицій автора в села Стричава, Княгиня, Смерекове, Стужиця Великоберезнянського району Закарпатської області (2002–2005 рр.). Матеріали згруповано та подано згідно з місцевим сценарієм весільного дійства, збережено мовно-діалектні особливості в назвах обрядодій та весільної атрибутики.

Передвесільні обряди: світанки, обзори. Коли молоді переконувалися у своїх почуттях і виваженості намірів, вони повідомляли про це батьків. У минулому шлюби укладалися переважно з волі батьків, при виборі подружньої пари зважали не лише на економічний стан, але й на моральні якості обранця, головними з яких вважалися працьовитість, привітність, мудрість.

Передвесільний період починався зі сватанок. Ходили сватати, зазвичай, тато з мамою, інколи — близькі родичі молодого. «До батьків молоді ішов отець з мамою і молодий, мама не сла з собою хліб, закутаний в ручник. Молода, коли була згодна, то брала від мами хліб (колач), цілувала і вертала мамі дар за дар — свій колач в ручнику»¹. Принесений колач не різали під час гостини, а частували своїм хлібом.

У селі Княгиня 90-річний М. В. Бедач розповів: «Принесли хліб, мама лем поклала

на стіл. Батьки молоді виставили свій оципок (хлібина), то для нас був знак, що погоджуються на сватання. Під хліб підклали навхрест сіно і поклали на стув (стіл). Перед тим, як мали нас гостити, його перехрестили і розрізали.» Інколи свій хліб давали вже в кінці гостини, коли прощалися — на знак згоди молоді. І на сватанки ходили або пізно ввечері, або дуже раненько, щоб менше хто бачив, «щоб ніхто не перейшов дороги з порожнім».

У селі Княгиня, приходячи на світанки, промовляли: «Наша лисиця утекла до вашого тичця (гущавина), та й хочемо зазвідати, де ж вона?» Або так говорили: «Нам треба купити файну корову, молоко треба, а чули, що у вас така, може би продали?» У селі Стричава так проказували: «Заслідилась ми, що наш вовк та прийшов до цієї хижі, а ми по його сліду, і так нас привело до Вашої хижі!»². На сватанках домовлялися про часть (посаг), організаційні питання свадьби (весілля), частували сватів. У часть дівці давали «кіть що мав — землю, коні, бики, полотно, плахти, заголовки (подушки), гроші».

У своєму селі на обзори не йшли, «бо знали єден другого, а кіть молода була з іншого села, то йшли на різні обзори — подивитися на господарство, чи прибрано в стайні, якщо в стайні брудно, то і в хижі невістки буде брудно. Якщо під час сватанок у хижі молоді були сварки, то сватанки припиняли і йшли гет»³. Господар заводив гостей у комору, стайню, пивниці, показуючи кількість худоби та збіжжя.

Оголюски, огласки, загудованки. Між заручинами й весіллям батьки молодих домовлялися про вінчання, запрошували старостів, свашок, кухарок. Молоді в цей час обирали собі дружок і дружбів. Для молодого в останній вечір перед весіллям батьки влаштовували загудованки — гуляння з гудакми (музиками) для неодруженої молоді, що відбувалося лише в молодого.

За три тижні перед весіллям пуп (піп) у церкві проголошував («гойкав огласи») сільській громаді, що молоді беруть у церкві шлюб, отже: «Жеки зашто має на них якусь образу, чи якісь свідчення, жеби повіли людям. Може вона вже груба (вагітна) від нього, чи щось інакше, то таїни не мож тримати»⁴.

«Свадьби давно були лем по вівторках і четвергах, в суботу гойкали — не мож свадьбу робити»⁵. Вінчалися в той день, коли мало бути весілля. Гости́на була в молоді і в молодого. Сповідалися за тиждень перед весіллям, цього звичаю дотримуються й тепер. У досліджуваних селах на весілля запрошували за тиждень два хлопці — «звачі», вони ходили з колачем, обвитим «парадним ручником» і кольоровим папером. Приходячи до хижі, говорили: «Загнав нас пан молодий чи пані молода на свадьбу раз і другий раз, а я прошу третій раз. Бись Ви були такі вшиткі добрі, бись Ви прийшли (на такий час) на свадьбу»⁶.

Якщо вдома не було нікого, то з того колача брали кольоровий папір і прив'язували біля замка, щоб господарі знали, що то звачі запрошували на весілля. Увечері перед весіллям молодий і молода носили своїм друзкам і дружбам колачі.

У досліджуваних селах весільний день починався з обряду вінкоплетення. У вівторок чи четвер раненько ішли по барвінок. У с. Смерекове рвали барвінок 2–4 свашки, а в селах Стричава і Княгиня — свашки з друзками й дружбами зі старостою, який ніс хліб, паленку, печене тісто у хлібовці, та усіх гостив. «А кить паленка зоставалася, то лишав у тій хижі, де різали барвінок». Усе дійство супроводжувалося ладканками: «Ми ідемо в чистой поле на листя зеленое. Молодятам вінки вити, щастя й долю їм просити». Зверталися своїм ладканям до Бога, просячи про допомогу:

*Благослови, Господиньку, теперішню
годиньку,
Ідемо в чистое поле на зілячко зеленое.
То не зілля, лем зілечко, то хрещатий
барвіночок —*

Нашій молодій на віночок!

*Ой ідемо із-за сонечки, а прийдемо за
місячка.*

*Місяць буде світити, ми будемо вінки
вити»⁷.*

У с. Стужиця по барвінок ходили свашки зі старостою, він зрізав барвінок, а вони співали:

*Барвіночок шелеснатий, буде Іванко наш
жонатий,*

*Барвіночку розвивайся, а ти, Марько,
віддавайся.*

*Барвіночок зелененький, наш Іванко
чорнявенький,*

*А Марійка білявенька, буде пара з них
файненька.*

*Нарвемось ме барвіночку у дубовому
лісочку.*

*Тепер ідемо до Марійки, несемо барвінок на
вінки.*

*Будемо їх ізвивати, щастя й долю
вінчувати.*

Рвали барвінок «під сонце» — у тому місці, кутку, де сонце сходить, перед нарізанням барвінку, його кропили свяченою водою, співали:

Коли сонечко сходило,

На барвіночок світило.

Жеби був він зелененький.

Нашим младим щасливенький»⁸.

Господині, у якої рвали барвінок дякували:

*Ой бодай то та здорова, що барвіночок
полола*

*Тоненькими пальчиками, біленькими
рученьками.*

З барвінком приходили до хижі, клали на стул (стіл) і ладкали: «Ми ходили в чистой поле на листя зеленое. Молодятам вінки вити, щастя й долю їм просити».

Вінці вили свашки, а дружки в цей час танцювали, ладкали:

Зійди, Богоньку, з неба,
 Бо тепер Тя дуже треба.
 І ти, Божая Мати,
 Вінки вити помагати.
 Надворі вже сонце гріє, а в хижі ся вінок виє,
 Не товстий, не тоненький,
 Аби лем був щасливенький!
 Такий віночок наш красний,
 Як на небі місяць ясний,
 Такі на ньому косиці (квіти), як на небі
 зорниці.
 Такі на ньом квіточки, як на небі зізодчки.
 Подай, мамо, іголку, ще й ниточку з шовку,
 Пришпилити часничок, нашій молодій на
 віночок⁹.

До вінця як оберіг прикріплювали зубчик
 часничку й жовту копійку в ряндочці (тканині).
 Дружки ладкали свашкам, свашки могли лад-
 кати і самі собі:

Любі мої свашечки, любі мої свашечки.
 Ізвийте нам віночки.
 Лем би були щасливенькі, не товсті не
 тоненькі,
 Уже вінок готовий, столику ясеновий,
 Надворі сонце гріє, (двічі)
 А в хижі вінок виє. (вити)
 Уже вінок готовий, столику ясеновий.
 Пустим його в тихий Дунай (двічі)
 Того Марько буде, хто за вінком попливе.
 Пливе за ним Василь, (двічі)
 То його Марія буде¹⁰.

В'ючи вінки, приповідали одне другому:
 «Дай, Боже, серенчу!» (щастя, долю) «Дай,
 Боже!» і ладкали:

Ой приступіте роду к стулу (столу).
 Не много — нам на послугу.
 Не много нам послужить,
 Нашой молодой вінок звить.

У с. Стужиця¹¹ свашки, в'ючи віночки, самі
 собі ладкали:

Ой колись ми вінки вили, дружки до нас
 приходили.
 А як ізь ме починали, аж ся гори
 розлягали!
 І як ізь ме довивали, нянько й мама
 заплакали.
 Ой на горі сонце гріє, а в хижі ся вінок виє.
 Ой скоро го довивайте, та й на младу го
 покладайте,
 Наші младі молоденькі, носять вінки
 зелененькі,
 Носять вінки зелененькі, будьте лем
 здоровенькі!¹²

Коли вінки були готові, свашка зі старо-
 стою танцювали з ними, потім складали їх до-
 купи й співали:

Сиві воли, сиві, рогами ся чешуть.
 Ей, гой, віддай, мамко, дівку, най люди не
 брешуть.
 Та дай же мя, мамко, де ня люди просять,
 Най ня старі баби у зубах не носять.
 Бодай то ті баби повставляли лаби,
 (ніжки в меблях)
 Би не позирали, як ся люблять младі.
 Ой стань собі, Марько, при нас,
 Та купи собі вінок од нас.
 Ой стань собі на драбину,
 Та покликай всю родину!

Після цього староста клав вінок молодій на
 голову.

У с. Стричава звитим вінкам співали так:

Стали вінки щибетати,
 Вони ішли би танцювати¹³.

У цей час усі пригощалися, танцювали. З він-
 ком молоді староста ішов танцювати, клав його
 на танір (тарілку) і лише тоді ним прикрашали
 голову молоді, прикріплюючи ближче до тімені,
 а білий, купований вінок кляли на чоло. Вінок

був символом сонця і забезпечував молодій плідність¹⁴. До вінця вона йшла з розпущеним, лише прибираним на потилиці волоссям. «Одяг молоді весь вишитко мав бути білий, фартух (спідниця) лем теж білий. У дружок були вінки з кольоровими квітками»¹⁵. До шлюбу молоду одягали чотири дружки, які ладкали:

*Сідай, Марько, на лавицю,
Бери вінок на главицю.
Бо перед жалом не можу, ой я його не беру,
Марька маму дуже просить,
Най ще довше вінок носить.
Не мож мамку упросити,
Мусить вінок одложити.
Попозирай (подивись), Марько, горі на
повалу, (стелю).
Бо твоє дівоцтво навіки пропало.
Попозирай, Марько, на нижній облочок,
(шиба у вікні),
Як ти мати плаче і нянько неборачок¹⁶.*

У селі Смерекове розповідали, що «віти з барвінку вінці молодим кладуть на голови у церкві тоді, коли вони під час вінчання кладуть пальці на Євангеліє» і присягають. Потім їм кладуть перстені на пальці і переминають вінці — з молодого вінець кладуть на молоду і навпаки.

Барвінок, який залишався, виносили з хижі і вкидали у потік, шукаючи місце, де зливаються два потоки в один, вірячи, що й доля двох молодих зіллється в одне спільне життя¹⁷.

Вранці напередодні вінкоплетин у хижі молодого збиралися його гості, їх частували, потім батьки благословляли на шлюб молодого, і він вирушав разом із усіма в дім до молоді. Очоловав процесію староста із «заставою» в руках, яка була у нього впродовж усього весілля. Це була довга палиця на яку «навіязували різні хустята, стрічки, зверху на палицю кріпили дзвіночки, квіти, він нею весь час гойкав (гой, гой), коли починав говорити».

Весільний похід ішов селом весело й гамірно, співаючи. Перед дверима хати всі зупинялися, бо вони були замкнені. Ладканками сповіщали, чого вони прийшли:

*Іде свадьба з гори,
Накривайте столи.
Столи яворові,
Портки памутові.
Ей, отворь, мамко,
На широко ворота.
Ведемо, мамко, тобі —
Золотого зятя!¹⁸*

Коли молодий заходив на подвір'я, то йому не відразу виводили молоду. Виводили дружок, старших жон, а він увесь час відповідав: «Ніт!»

Староста молоді звертався до свашок молодого: «Чого Ви прийшли жи Вас не знаємо?» і виводив їм свашку, бабцю чи парубка, переодягненого в дівку. Молодого в цей час дружби ховали за своїми спинами. Староста дружбам і каже: «А Ви знака не маєте!» (це дружби не мають пришитих квіток, листя барвінку в кишнях)¹⁹. Свашки вимагають вивести їм молоду:

*Ой не нашої, то не нашої,
Нашой була кращою.
Нашой позначеной!
Золотом позолоченой!*

Зафіксовано багато варіантів пісень з вимогами свашок:

*Попід хату тенгерця,
Десь тут наша молодиця?
Ой чи пушла в поле жати,
Же її не видати!²⁰*

*Здалека съ ми мандрували,
Коні нам ся розторгали.
Та дайте нам ручники.
Повтирати конички.*

Їм відповідають свашки:

*Наша Марька довго спала.
Та ручники не наткала.
Видно, Боже, попід стріхи.
Марька ткала лем на міхи²¹.*

Староста виводив з хати молоду. Після цього починався «шуровий» танець — дружбівський. Потім дружки мали право прикапчувати (прикріпляти) дружбам ружичку (квітку), барвіночок. У с. Княгиня дружбів перев'язували рушниками через праве плече. Молодому «бог рейду» — білу квітку, букет клали на лівий бік — де серце. А в цей час, переспівуючись, свашки зі свашками знайомилися, усіх садовили за стіл і частували. На столі був хліб — колач із житнього борошна. «В той час хліб пік кожен, хто яку муку міг мати.» У цих краях до 40–50-х років хліб пекли переважно з житнього борошна, бо пшеничного не було за що купити. На весілля готували такі страви: голубки, обов'язково варили пироги з сиром (вареники), кромплі (картопля) давлені, тушене м'ясо з поливкою, баники з леквером²². За столом тривали пісенні кпини свашок (з боку молодого та молодої):

*Чого Ви прийшли, чого це Ви сіли?
Ви тут не робили, жеби ту їли!
Дами Вам дами, не много Вам треба.
Лем гордув (діжа) паленки (горілки), три
вози хліба!*

Свашки молодого відповідають:

*Та йшли ми ішли, за снігом і ледом.
Лем дайте нам паленки із медом.*

Їм відспівують:

*Іще нам ся ще,
Пчоли не роїли!
Бись ми Вам паленку
Із медом варили²³.*

Батьки молодої благословляли свою дочку разом із її майбутнім чоловіком, і обидва роди відходили з хати до шлюбу. Молодих обсівали зерном, цукром, «щоби солодкі були єдне другому». До шлюбу йшли парами: молодий зі старшою дружкою; молода зі старшим дружною; решта молоді також ішла парами. Перед

церковними дверима молода ставала біля молодого, і обоє разом входили до церкви. Виходячи з церкви, молода всіх обсіпала зерном.

Вінчання. Священик на порозі церкви зустрічав молодих. Дружки платили за ключ, щоб їм відімкнули церковні двері. Після вінчання молодий зі своїми гостями йшов до своєї хати гоститися, а молода — до своєї. Гостилися кожен у себе, там їх і обдаровували. На весіллі ладкали молодому та молодій, оспівували їх батьків, віншували свашок і дружок, кухарок:

*Зачалося весілля (двічі)
Од Тиси й до Бескида
У нашого сусіда.
Добрі би ся тот мав, (двічі)
Ой що гостину заклав!*

Гостей молодої після вінчання зустрічають мама і нянько, їм ладкають:

*Вийди, мамко, вийди
Із новенької хати,
Йде Ганька з вінчання
Тебе привітати.
Винись, мамко, винись (винеси)
Канту і рушничок,
Най Ганька повторять
Очки од сльозочок²⁴.*

На весіллі переспівувалися з молодою, молодим, свашки з дружками, дружбами.

Свашки співали:

*Тя дружба, я дружба.
Парна моя служба,
За два роки косив,
За дружбу ся просив.*

Дружки відповідають:

*Я би не косив і не просився,
Таку дяку мали, за дружбу мя взяли²⁵.*

Своїми перспівами не оминали увагою молодю:

*Вийшла я з вінчання,
Та й зап'ятка трісла (каблук).*

Слава, пану Богу!
Що я вже невіста. (невістка)

Кухарці співають:

Кухарочко наша, смачна страва Ваша.
Добре уварена, лем не посолена.

Просять суль (сіль), а кухарки їм несуть
цукор, то хто не знає, може й посолодити свою
страву. Свашки співають до всіх гостей:

Чи ви, наші гості, не їли, не пили,
Що ви з нашої хижі голос не пустили?

Їм відповідають:

Голоску, голоску пуцу тя по ліску,
Не дайся змінити, буду тя любити²⁶.

Свашки співають молодій:

Така наша Марька, як бердо до ткання,
До вишиткой роботи, так до кохування.

У кінці гостини молодій знімали з голови
вінок і співали:

Ганько, наша Ганько, що тобі ся стало?
Же тобі дівочкой ходить навнавало?
(набридло)

Поплачеш ти, Ганько, в перший понеділок,
Як то здоймуть з глави твій зелений вінок!
Поплачеш ти, Ганько, у другий вівторок,
Як ти прийде в главку одних думок сорок!
Поплачеш ти, Ганько, у третю середу,
Як тя вдарить бідка по личку спереду!
Поплачеш ти, Ганько, у четвертий четвер,
Та, Боже, мій Боже, киятем дівков тепер.
Поплачеш ти, Ганько, у п'яту п'ятницю,
Як будеш проводити із корчми п'яницю.
Поплачеш ти, Ганько, у шесту суботу,
Як будеш провозжать мужа на роботу.
Поплачеш ти, Ганько, у сему неділю,
Ой, Боже, мій Боже, де я ся задіну!
До мамці не пуйду, там ся отклонила!
А свекров не буду, бо мі не робила²⁷.

Молодого теж оспівували:

Уже м ся ужинив, (ожинився)
Уже м ся потішив,
Уже м ся свій калапок (капелюх)
На клинець завісив.
На клинець, на клинець,
На найвищий кулок.
Же би ви, дівки, знали —
Що я не парубок.

Свашки дружок не залишали у спокої:

Окна побілили та й позеленіли.
Дружки не співають, бо поголодніли.
Дружки не співають, бо надворі мороз,
А ми ще не чули наших дружок голос.

За дружок вступалися дружби:

Свашечки, свашечки, лем мало пустуйте,
Лем ви з наших дружок тільки не
збиткуйте.
Бо наші дружечки із колачем звані,
Ви лем, свашечки, з карбачом (батіг)
зогнані. Ай!²⁸

Дарування відбувалось наприкінці весілля.
Староста з таніром іде «по сонцю» (по колу),
дарує першим, йому співають:

Ти, старосто, не мудруй,
Лем на танір подаруй!
Запхай руку в кишеню —
Тягай грошей повну жменю!²⁹

Коли хочуть подарувати, то так просять
танір у старости:

Ой, старосто наречений,
Дай нам танір назначений.
Та будем ми дарувати,
Що нам буде уставати³⁰.

Перед тим, як випити, дехто з гостей співав
собі:

Вип'ю, вип'ю, до дна, до дна.
 Бо м нівроку годна, годна.
 Многая, благая, на многая літа!

До дружок співають:

На танірі дірочки, (двічі)
 Най дарують дружечки. (двічі)
 На танірі щербина, (двічі)
 Най дарує родина, (двічі)
 Многая, благая, на многая літа!³¹

Коли молоду обдаровують, так ладкають:

Старосто наречений, (призначений) (двічі)
 Дай танір точений, (дерев'яний точений)
 Ми будеме дарувати, (двічі)
 Що будеме в себе мати.
 На сорочки з гомбічками, (двічі)
 На хустята з квіточками.
 Даруй, родинко, даруй, (двічі)
 В себе дари не стримуй.
 А що там не доходить, (двічі)
 Няй староста доложить.³²

Свашки ладкають дружкам під час дарування:

Ушиткість ми даровали, (двічі)
 А дружки сь ми не відали,
 Ви, дружочки, не фіглюйте, (двічі)
 Лем на танір подаруйте.

Дружки — свашкам ладкають:

Де ви то ти позирали, (двічі)
 Коли дружки даровали.

Свашки — дружкам «краснов відповіли»:

А ми їли кашу з товчки, (двічі)
 Будьте собі, дружки, мовчки.³³

У кінці дарування староста передає танір з грошима батькам:

Нянько й мамко молоденькі, (двічі)
 Бірьте (беріть) дари щасливенькі.
 Ой хоть з перцьом, не з перцьом,
 Бірьте дари з щирим серцьом.

Після гостини й обдарування молодий з дружбами іде до молодої, щоб забрати її до себе. Мама молодої збирає «пропуйців» — гостей, що йдуть позад молодої — і співають:

Зладжуйся, мамко, зладжуйся,
 Аби дешто не забила,
 Аби там не зганьбила.

«Йдучи до молодого, хлопці несли: заголовки, перину, постіль, ладу, вели телицю...» Селяни, які не брали участі у весіллі, перегорджували дорогу весільному поїздові переймою і забирали її з дороги лише після викупного (гроші, пляшка паленки). Коли приходять до молодого, їх на порозі зустрічають його батьки з хлібом «припарадженим барвінком і суллю в руках».

«Як привели молоду до молодого, ішли на воду митися. Молода несла фінджю (горнятко) і ручник. Поляли едне другому, повтирала і пішли до хиж, фінджю повісили в себе над головами, а на неї ручник»³⁴.

Мама стає біля молодої, а батько коло сина, і заводять їх у хату, тримаючи при цьому над головою молодої хліб (колач). Молодим під поріг метали (кидали) гунча, вони ставали на нього і проходили в хату через схрещені палиці, які тримали дружби на порозі (с. Стричав)»³⁵. Починалося спільне частування.

У с. Смерекове молода заходила за стіл, переступаючи його: ставала на лавку, потім на стіл і на лаву, де мала сісти. За столом усі молилися, гостилися, переспівувалися.

Під час весільного застілля молодій на коліна садовили хлопчика, щоб народився першим син³⁶, вона його могла ще й відпнути. У с. Смерекове, скільки дітей хотіла народити,

то пригинала стільки пальців на руках і сідала так на руки. Цього ж дня приходили сюди її рідні й тато з мамою.

ОБРЯД ПОКРИТТЯ ГОЛОВИ МОЛОДОЇ ЧІПЦЕМ І ХУСТКОЮ

(контяти молоду)

Перед тим, як зняти вінок з молодої, ладкають:

Годі, хлопці, танцювати,
Вже час з молодої вінок зняти.
Ой, забивай, дружбо, клинці,
Бо вже час знімати вінці,
Бо вже час вінок знімати,
Чіпцем його замінити.
Ой віночку зелененький,
Носила я тя молоденька.
Любила я тя носити
Тепер мушу тя лишити.
Вчора ще м була дівочка,
А тепер вже невісточка³⁷.

Коли з молодої знімають вінець ладкають:

Ой, вінку, мій вінку.
Зелений барвінку.
Том тя доносила —
Справедливою дівкою!
Як гом доносила:
На стул положила. (стіл)
Я своїй родині —
Ганьби не зробила!³⁸

У с. Стужиця ще додають такі слова:

Ой вінку, мій вінку, золотий віночку,
Уже м поміняла тебе на хусточку.
Ой хоч та хустина червена, шовкова,
Зав'яжеш голову — суета готова³⁹.

Вінок був символом дівочтва, тому, знімаючи його з голови молодої, співали:

Попозирай, Ганько, на ключову дірку,
Бо ти послідній раз у зеленім вінку.
Попозирай, Ганько, уверх на повалу,

Бо вже твоє дівочтво навіки пропало.
Долу там водиця цоркоче. (вниз)
Розплачся, Ганько, хоть ти ся не хоче.
На високім поді кугут кудкудаче —
Звідуйся, Василю, чого Ганька плаче?

Дружкам співають:

Зоставайтесь з Богом, мої товаришки,
Що з Вами ходила влітку на орішки.
В літі на орішки, а взимі на прядки.
Зоставайтесь з Богом, мої камарадки.
Зоставайтесь з Богом, я вже за порогом.
Ключі на полиці, молодій сестриці.
Зоставайтесь з Богом, мого няня, ручки,
Вже Вас не гребать, мої білі ручки⁴⁰.

У досліджуваних селах, знімаючи з голови молодої вінець, її контяли — скручували розпушене волосся, «вдягали успуд чепець, а зверху клали парадне хустя», покривали скручене волосся чіпцем, а зверху хусткою⁴¹.

У с. Смеркове це робила мама або сестра: «За стул сідають молоді, дружки, тоді застеляють молодих вишиваним парадним портком (скатерка). Дружби тримають перед молодими цей порток так, щоби їх не виділи. Вінець вішали над молодими, лем дівки собі брали, щоби віддатися». Ще й ладкають:

Забивай, дружбо, клинці, бо час знімати
вінці.
Час зеленой вінець ламати, а молоду
зачіпчати⁴².

Коли контяють, співають:

Дує вітер, шелеше, (шелестить) (двічі)
Дружба молоду чеше.
Розчисав її до волоска, (двічі)
Пушла за ню поголошка.
Пушла за ню не маленька, (двічі)
Бо вна дівка молоденька⁴³.

«Коли молоду законтяють, після гостини молода дає родині молодого дари — вітцрові

(няньові) сорочку, матері — плічя (сорочку), 2 метри полотна, хустя, а кіть має брата — сорочку, сестрі — блузку, полотно, хустя чи кіть шо». У цей час їй ладкають:

*Мамко наша молоденька,
Бери дари, солоденька.
Хоть з перцем, не перцем,
Бери дари з щирим серцем.*

Після гостини в молодого, молода велить їй дати хлопчика на коліна, це прикмета, щоб у молодого подружжя народжувалися дітки. Хлопчика молода садить собі на коліна, а в цей час ладкають:

*Уже Танька повеліла (двічі)
Дати хлопця на коліна.*

Під кінець весілля в с. Смерскове грали «шуровий», а в селах Княгиня і Стричава його називали «ховсковий» танець, «його всі вшитко танцювали з молодою, і тоді всі дарували на танір». Староста обходив гостей, і всі йому на танір клали гроші, а він частував паленкою. «То лем честь була з молодою потанцювати на прощання».

Староста знімав з молодого богрейду, клав її на тарілку з грошима на стіл (с. Княгиня, записано від М. В. Бецанич 1919 р. н.). Після цього молоді відходили, а весілля продовжувалося вже без них.

*Хто із молодой танцює,
Най на неї дарує,
На хусточку, на чіпець,
Щоб замінити вінець.*

СЛОВНИК

- обзори — оглядини;
 огласки, оголоски, вуголоски — оголошення;
 богрейда — біла квітка, яку прикріплювали молодому на весіллі;
 вітець, нянько — тато;
 стул, стув — стіл;
 зазвідати, звідати — дізнатися;
 заслідились — дізнались;
 часть — посаг молодої;
 загудованки — вечір, на якому молодий прощався з друзями, з холостяцьким життям;
 пуп — піп;
 гойкав — промовляв;
 жеби — щоби;
 повісти — сказати;
 звачі — два молоді хлопці, які запрошували на весілля від молодого й молодої;
 вишитко, вишиткі — цілком;
 зогнані — зігнані;
 гомбічки — гудзики;
 ушиткись — уже;
 краснов повіли — гарно сказали чи відповіли;
 бірьте — беріть;
 зладжуйся — складайся;
 скуль — сіль;
 фінджа — горнятко для пиття;
 успуд — успід;
 шелеше — шелестить;
 законтяти, контяти, контя — обряд покриття голови молодої чіпцем і хусткою;
 ладкали — співали;
 кугут, когут — півень;
 а тать што — чого;
 кіть — якщо, хто;
 нішто — нічого;
 файно — добре;
 обісьме — щоб;
 може бісте — може б ви;
 дружбове — дружби;
 кошар — кошик;
 фляшка — пляшка;
 м'ясо печене — м'ясний рулет;
 голубки — голубці;
 баник з лекваром — рулет з повидлом;
 фанки — пиріжки;
 тісто — види випічки;
 пуддержали — підтримали;
 муй — мій;
 видите — бачите;
 што ся — що;
 навновало — надоїло;
 добрі — добре;
 пястьов — кулаком;
 пічи — пекти;
 кулько — скільки;
 куля — кілки;
 невіста — невістка;
 докі — поки;
 серенчу — щастя;
 на гадці — на думці;
 канта — глечик;
 тулько — стільки;
 гунча — сукняний плечовий зимовий одяг;
 дашто — дещо;
 паленка — горілка;
 вупили — випили;
 калапок — капелюх;
 еден — один;
 лем — лише;
 фрайирка, камарадка — подруга;
 нигде — ніколи;
 плоти — тини;
 шатя, оплічя — сорочки;
 пуйдемо — підемо;
 двур — двір;
 пуд — під;
 салаж — гостина;
 хижі — хати;
 розметали — розібрали;
 божитися — коли молода кладе на «Євангеліє» два пальці, а молодий свої два пальці поверх її і дає клятву на вірність дружині до смерті;
 вонка — надворі;
 дакі — якісь;
 пойте — ідіть;
 єшто — є що;
 гуслі — скрипка;
 гудуть, гудаки — музиканти, музика;
 не важився — не думав;
 сись — цей;
 побануву — пожалію;
 вун — він;
 юй — їй;
 порток — скатерка.

- ¹ Польові дослідження автора 2002 р.
- ² Записано від Мохналь М. 1926 р. н., Середи К. 1924 р. н. із с. Княгиня.
- ³ Польові дослідження автора 2002 р.
- ⁴ Записано від Вуксти К. із с. Княгиня.
- ⁵ Записано від Кирилик М. із с. Смерекове.
- ⁶ Польові дослідження автора 2005 р.
- ⁷ Записано від Шквари М. 1930 р. н. із с. Княгиня.
- ⁸ Записано від Ревти Ю. 1916 р. н. із с. Чорноголова.
- ⁹ Записано від Бецанич М. 1919 р. н. із с. Княгиня.
- ¹⁰ Записано від Кирилик М. 1939 р. н. із с. Смерекове.
- ¹¹ Польові дослідження автора 2004 р.
- ¹² Записано від Лакатош Г., Васильняк А. 1925 р. н. із с. Стужиця.
- ¹³ Записано від Пігош А. 1931 р. н. із с. Стричава.
- ¹⁴ Польові дослідження автора 2005 р.
- ¹⁵ Польові дослідження автора 2004 р.
- ¹⁶ Записано від Сегеди К. 1924 р. н. із с. Княгиня.
- ¹⁷ Польові дослідження автора за 2002–2005 рр.
- ¹⁸ Записано від Шквари М. 1930 р. н. із с. Княгиня.
- ¹⁹ Записано від Кирилик М. 1939 р. н. із с. Смерекове.
- ²⁰ Записано від Шквари М. 1930 р. н. із с. Княгиня.
- ²¹ Записано від Кирилик М. 19439 р. н. із с. Смерекове.
- ²² Польові дослідження автора 2002–2005 рр.
- ²³ Записано від Мохналь М. 1926 р. н. та Шквари М. 1930 р. н. із с. Княгиня.
- ²⁴ Записано від Кирилик М. 1939 р. н. із с. Смерекове.
- ²⁵ Записано від Баран А. 1930 р. н. із с. Стричава.
- ²⁶ Записано від Кирилик М. 1939 р. н. із с. Смерекове.
- ²⁷ Записано від Шквари М. 1930 р. н. із с. Княгиня.
- ²⁸ Записано від Сегеди К. 1924 р. н. та Шквари М. 1930 р. н. із с. Княгиня.
- ²⁹ Записано там само.
- ³⁰ Записано від Кирилик М. 1939 р. н. із с. Смерекове.
- ³¹ Записано від Шквари М. 1930 р. н. із с. Княгиня.
- ³² Записано від Кирилик М. 1939 р. н. із с. Смерекове.
- ³³ Записано там само.
- ³⁴ Записано від Кирилик М. із с. Смерекове.
- ³⁵ Записано від Мохналь А. 1933 р. н.
- ³⁶ Традиція розповсюджена на всьому Закарпатті.
- ³⁷ Пісню співали в кожному досліджуваному селі.
- ³⁸ Записано від Мохналь М. із с. Княгиня.
- ³⁹ Записано від Чикут М. 1936 р. н. із с. Стужиця.
- ⁴⁰ Записано від Мохналь А. 1933 р. н. із с. Стричава, від Мохналь М. 1926 р. н. із с. Княгиня.
- ⁴¹ Польові дослідження автора 2002–2005 рр.
- ⁴² Записано від Кирилик М. із с. Смерекове.
- ⁴³ Записано там само.

This article is based on the field ethnographic material. The author collected this material during the scientific expeditions to Lemkiv villages of Velyka Bereznyanka region in Transcarpathian oblast in 2002–2005.

Basic stages of the rite are presented in the article: the rites which take place before wedding, svatanky (matchmaking), ohlyadyny or obzory (bride show), marriage ceremony, the rite of covering the head of the bride with chepets (houve) and a shawl.